

Danskerne oplever det sværere at snyde i skat

Danskerne har en øget tiltro til at skattesnyd og sort arbejde opdages og sanktioneres. Særligt med hensyn til oplevelsen af at skattesnyd opdages ses der en stigning på hele 6 procentpoint ved denne undersøgelse i forhold til den forrige undersøgelse. Det er vigtigt for SKAT i forhold til at sikre en høj regelefterlevelse, at risikoen for opdagelse er synlig og reel.

I forhold til den forrige undersøgelse, konstateres der lidt højere accept af køb af sort arbejde, både når køber er en privat husholdning og et firma.

Danskernes vurdering af årsagerne til skattesnyd og sort arbejde rangeres i stort set samme rangorden (efter antal enige i udsagnet) som ved forrige undersøgelse. Det er således fortsat udsagnene om at skatterne er for høje og at solidariteten i samfundet er for lav der trækker flest ”stemmer” som årsag til skattesnyd og sort arbejde.

Andre besvarelser viser et status quo i forhold til forrige undersøgelse. Dette gælder bl.a. spørgsmålet omkring accepten af skattesnyd såfremt man har muligheden for det samt accepten af illegal handel med øl og sodavand.

Derudover konstateres det, at unge (18-29årige) har en noget dårligere skattemoral end de ældre aldersgrupper. Dette gælder på stort set alle spørgsmål omkring skattemoral – herunder accepten af skattesnyd - sort arbejde og illegal handel med øl og sodavand.

Sammenfattende kan det om danskernes skattemoral anno 2008 siges, at den fortsat ligger på et højt niveau – også når der sammenlignes med niveauerne i Tyskland (jf tabel 1). Figur 1 viser, at ændring af skattemoralen er et langt sejt træk. Der ses små ændringer for hver undersøgelse der bliver gennemført, og retningen er den rigtige.

Om undersøgelsen

SKAT har i november og december 2008 fået foretaget en interviewbaseret spørgeskemaundersøgelse af danskernes skattemoral samt holdning til skattesystemet og skattevæsnen. Undersøgelsen blev gennemført af Danmarks Statistik.

På overordnet niveau kan undersøgelsen belyse effekten af SKATs indsats, og leverer bl.a. data til beregningen af det kundeindeks der er et af SKATs måltal på Finansloven. 2111 respondenter danner grundlag for denne analyse. Interviewene er gennemført både som telefoninterviews og web-interviews.

Dette notat præsenterer resultaterne af undersøgelsens spørgsmål omkring danskernes holdning til skattemoralen, herunder danskernes vurdering af opdagelsesrisiko ved skattesnyd samt mulige årsager til skattesnyd.

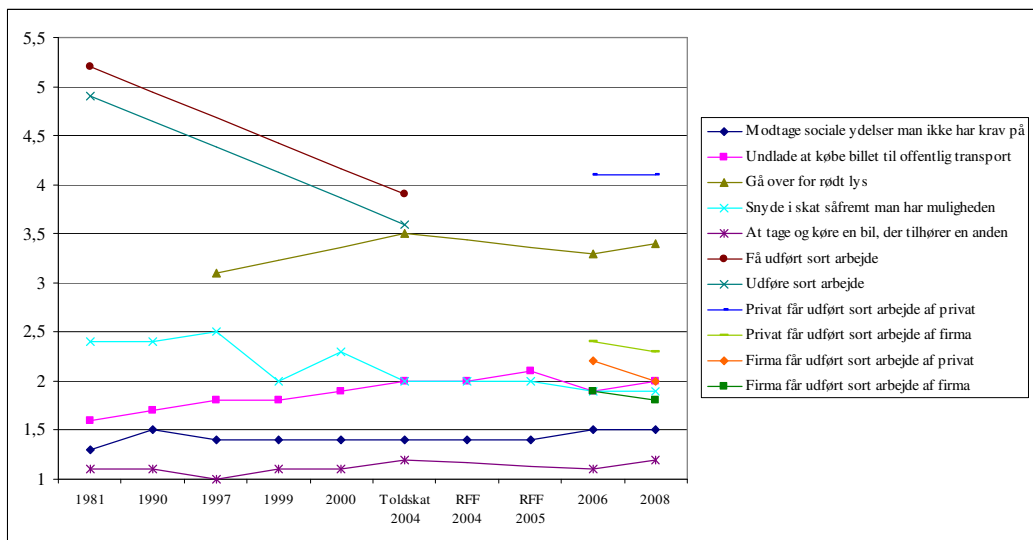
De danske skatteborgeres skattemoral har betydning for, om skatteborgerne ønsker at efterleve skattereglerne og dermed betale den skat de skal. Ligeledes vil danskernes opfattelse af risikoen ved at blive opdaget i at snyde i skat eller udfører sort arbejde have betydning for, om man selv snyder i skat eller arbejder sort.

Brugerundersøgelsen foretages hvert andet år; det ene år for borgere og det andet år for virksomheder.

Danskernes moral generelt

I figur 1 herunder er vist danskernes holdning til udvalgte emner over en årrække. Det ses, at sammenholdt med holdningen til andre moralske spørgsmål, så viser danskerne størst accept af at private husholdninger får udført sort arbejde af en privat person. Den moralske forseelse som danskerne i mindst grad accepterer, er – som ved tidligere undersøgelser – at tage og køre en bil, der tilhører en anden.

Figur 1. Danskernes holdning til udvalgte emner 1981, 1990, 1997, 1999, 2000, 2004, 2006 og 2008. Gennemsnit.

Anm: Spørgsmålet lød: "I hvor høj grad billiger du hver af disse handlinger?". Respondenterne er blevet bedt om at vurdere dette udsagn på en skala fra 1 til 10, hvor 1 betyder "billiger slet ikke" mens 10 betyder "billiger i høj grad".

Kilde: SKATs interviewundersøgelse foretaget i november og december 2008, SKAT (2007), Told- og Skattemyndigheden (2005), Peter Gundelach og Ole Riis (1992), Peter Gundelach (2002), Jørgen Goul Andersen (1998), Sanne Lund Clement (2001) samt *Nyt fra Rockwool Fondens Forskningsenhed* (april 2006).

I tabel 1 herunder er vist et par eksempler på hvordan tyskerne accepterer forskellige former for moralbrud, sammenholdt med danskernes svar. Det ses, at

tyskerne og danskerne accepterer de fleste moralbrud i samme grad. Dog ses der en væsentlig forskel ved spørgsmålet omkring skattesnyd. Tilbage fra 2004 har danskernes accept ligget med et gennemsnit på omkring 2, mens tyskernes svar fra 2004 er helt oppe på 2,5.

Tabel 1. Danskernes accept af forskellige moralbrud sammenholdt tyskernes svar.

	Danmark 2004	Danmark 2006	Danmark 2008	Tyskland 2004
Modtage sociale ydelser uden at være berettiget til dem	1,4	1,5	1,5	1,6
Køre gratis med bus-sen/kører med offentlig transport uden billet.	2,0	1,9	2,0	2,4
Privat husholdning køber sort arbejde af privat person	-	4,2	4,0	4,2
Privat husholdning køber sort arbejde af et firma	-	2,4	2,3	2,6
Firma køber sort arbejde af en privat person	-	2,2	2,0	1,9
Firma køber sort arbejde af en et firma	-	1,9	1,8	1,7
Når folk undgår at betale skat af deres indkomst	2,0	1,9	1,9	2,5

Anm: Spørgsmålet lød: "I hvor høj grad billiger du hver af disse handlinger?". Respondenterne er blevet bedt om at vurdere dette udsagn på en skala fra 1 til 10, hvor 1 betyder "billiger slet ikke" mens 10 betyder "billiger i høj grad". Tyskernes gennemsnit er beregnet ud fra procentsatser i Lars P. Feld og Claus Larsen (2005).

Kilde: SKATs interviewundersøgelse foretaget i november og december 2008, SKAT (2007), Told- og Skattestyrelsen (2005) og Lars P. Feld og Claus Larsen (2005).

Øget opdagelsesrisiko af skattesnyd og sort arbejde

De danske skatteborgeres opfattelse af risikoen for at blive opdaget i skattesnyd og sort arbejde, er illustreret i figur 2 herunder. Det ses, at andelen der mener at opdagelsesrisikoen er stor, er steget i forhold til forrige undersøgelse fra 2006.

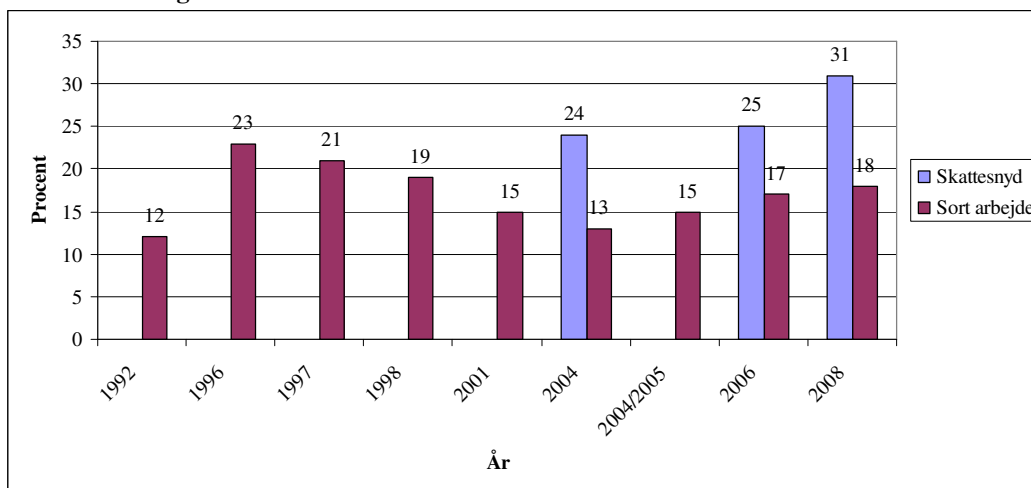
Med hensyn til sort arbejde er stigningen dog kun på et enkelt procentpoint, mens den for skattesnyd er på hele 6 procentpoint.

Forskellen i vurderingen af opdagelsesrisiko af skattesnyd er statistisk signifikant med et signifikansniveau på mindre end 5 %. Dvs. at der er under 5 % sandsynlighed for at der er afvist en sand hypotese. Hypotesen her er at andelen der har svaret enig i 2006 er lig med andelen der har svaret enig i 2008.

Derimod er forskellen i vurderingen af opdagelsesrisiko af sort arbejde ikke statistisk signifikant. Det vil sige at der ikke er statistisk belæg for at konkludere at der er en forskel i andelen de år imellem.

Tilbage fra 2004 og frem, har tendensen været, at større og større andele anser opdagelsesrisikoen for værende stor, og det er naturligvis en ønskværdig udvikling for SKAT. Fairplayaktionerne har sandsynligvis spillet en rolle på den positive udvikling, idet disse aktioner med kampagner tog sin begyndelse i 2005. Også tidligere har man kørt aktioner på tværs af de forskellige myndigheder, men det var først med Fairplay fokus virkelig kom på også at benytte kampagner i pressen. Endelig er synlighed omkring opdagelsesrisikoen ved snyd en væsentlig del af SKATs bærende strategi, og et væsentligt element i mange indsatsprojekter. Udviklingen er derfor en god indikator på at SKATs strategi har den tilsigtede effekt.

Figur 2. Andelen af befolkningen, der vurderer risikoen for ekstra regning og skattebøder m.v. som ”meget stor” eller ”ret stor”, hvis man laver sort arbejde eller skattesnyd. Procentvis fordeling.

Anm: Spørgsmålene lød i let omskrevet form: ”De, der udfører sort arbejde, løber jo en vis risiko for at SKAT opdager det, og uddeler efterregning og måske bøder mv. Mener de, at risikoen for den enkelte der udfører sort arbejde, er stor eller lille?” samt ”De, der snyder i skat, løber jo en vis risiko for at SKAT opdager det, og uddeler efterregning og måske bøder mv. Mener De at risikoen for den enkelte, er stor eller lille?”.

Kilde: SKATs interviewundersøgelse af skatteborgere foretaget i november og december 2008 og SKAT (2007), Told- og Skattestyrelsen (2005), Søren Pedersen (1999), Søren Pedersen (2003).

Tabel 2 herunder viser udviklingen i vurderingen af opdagelsesrisiko fordelt på regioner. Med hensyn til sort arbejde, ses der ikke de store forskydninger fra 2006 til 2008. Til gengæld ses der væsentlige forskydninger med hensyn til skattesnyd på Sjælland og i Midt- og Nordjylland. Det kan være de lokale initiativer der i disse regioner oven i de landsdækkende har været med til at påvirke opfattelsen i retning af at skattesnyd og sort arbejde rent faktisk kan opdages og afsløres af SKAT.

I hovedstadsregionen ses en negativ udvikling med hensyn til den oplevede opdagelsesrisiko for sort arbejde. Samtidig skiller regionen sig også ud med en meget lav opdagelsesrisiko ved skattesnyd.

Tendensen for hovedstaden er, at udviklingen går mod strømmen i forhold til de andre regioner. Der synes dermed at være et behov for en mere synlighed omkring aktiviteter mod sort arbejde i netop denne region.

Tabel 2. Andelen af befolkningen, der vurderer risikoen for en ekstraregning og skattebøder m.v. som ”meget stor” eller ”ret stor”, hvis man laver sort arbejde eller skattesnyd. Procentvis fordelt på regioner.

	Sort arbejde		Skattesnyd	
	2006	2008	2006	2008
Alle	17	18	25	31
Hovedstaden	18	14	26	28
Sjælland	16	18	25	31
Syddanmark	19	22	28	32
Midtjylland	17	20	23	33
Nordjylland	15	17	22	34

Anm: Spørgsmålene lød i let omskrevet form: ”De, der udfører, løber jo en vis risiko for at SKAT opdager det, og uddeler efterregning og måske bøder mv. Mener de, at risikoen for den enkelte der udfører sort arbejde, er stor eller lille?” samt ”De, der snyder i skat, løber jo en vis risiko for at SKAT opdager det, og uddeler efterregning og måske bøder mv. Mener De, at risikoen for den enkelte, er stor eller lille?”.

Kilde: SKATs interviewundersøgelse af skatteborgere foretaget i november og december 2008 og SKAT (2007).

Skattesnyd og sort arbejde

Et af spørgsmålene i den interviewbaserede spørgeskemaundersøgelse lyder på holdningen til at snyde i skat såfremt man har muligheden.

I tabel 3 ses udviklingen i holdningen. Det ses, at samlet set ligger graden af accept på samme niveau som ved forrige undersøgelse. Går man lidt dybere ned i lagene, fremgår det, at der fortsat er forskel på mænd og kvinders holdning til det at snyde i skat. Graden af billigelse fordelt på køn, er på samme niveau med forrige undersøgelse fra 2006.

Holdningen til skattesnyd varierer ikke kun med borgernes køn, men også deres alder, hvilket også er et billede man har set i de tidligere undersøgelser. Det ses, at de 18-29årige fortsat er den aldersgruppe med den dårligste moral sammenlignet med de andre aldersgrupper jf. tabel 2. Samlet set, og i forhold til 2006, ses der ikke de store forskelle i accepten i 2008.

Tabel 3. Danskernes accept af skattesnyd fordelt på køn og alder i 1997, 2000, 2004, 2006 og 2008. Gennemsnit.

	1997	2000	2004	2006	2008
Alle	2,5	2,3	2,0	1,9	1,9
Kvinder	2,1	2,0	1,7	1,7	1,7
Mænd	2,9	2,6	2,3	2,1	2,1
18-29	2,7	2,7	2,3	2,1	2,3
30-39	2,8	2,4	2,2	1,9	1,8
40-49	2,4	2,3	1,9	1,9	1,9
50-59	2,5	2,2	2,1	1,9	1,7
60-74	2,0	1,9	1,8	1,8	1,8

Anm: Spørgsmålet lød: ”I hvor høj grad billiger du at snyde i skat såfremt man har muligheden?”. Respondenterne er blevet bedt om at vurdere dette udsagn på en skala fra 1 til 10, hvor 1 betyder ”billiger slet ikke” mens 10 betyder ”billiger i høj grad”.

Kilde: Sanne Lund Clement. 2001. *Borgerne og lovene II*. Ålborg Universitet. SKATs interviewundersøgelse af skatteborgere foretaget i november og december 2008, SKAT (2007), Told- og Skattestyrelsen (2005) samt specialkørsel fra Rockwool Fondens Forskningsenhed på baggrund af deres offentliggørelse i *Nyt fra Rockwool Fondens Forskningsenhed* (april 2006).

Det er svært at sige, om ungekampagnen der kørte fra november 2005, stadig har en effekt på de unge i 2008, idet der for undersøgelsen 2008 er konstateret en stigning i graden af accept af skattesnyd i forhold til 2006 blandt de 18-29årige. Det vil givetvis først være muligt efter næste borgerundersøgelse at slå fast hvorvidt kampagnen fra 2005 har haft en længerevarende effekt. Dog tyder alt på at det ville være hensigtsmæssigt igen at køre ungekampagner, jf. afsnittet om de unges moral senere i denne rapport.

Der ses en generelt større accept af sort arbejde frem for skattesnyd. Dette fremgår af tabel 4 herunder.

Tabel 4. Danskernes accept af skattesnyd og sort arbejde fordelt efter skattesamarbejde i 2006 og 2008. Gennemsnit.

	Snyde i skat såfremt man har muligheden		Privat køber sort arbejde af privat		Privat køber sort arbejde af firma	
	2006	2008	2006	2008	2006	2008
Alle	1,9	1,9	4,2	4,0	2,4	2,3
Hovedstaden	1,7	1,8	4,0	4,1	2,3	2,3
Sjælland	2,0	1,9	4,2	4,1	2,4	2,5
Syddanmark	2,0	1,9	4,2	4,0	2,3	2,2
Midtjylland	2,0	2,0	4,1	4,0	2,4	2,1
Nordjylland	2,1	1,9	4,5	4,1	2,3	2,2

Anm: Spørgsmålet lød i let omskrevet form: ”I hvor høj grad billiger De at snyde i skat såfremt man har muligheden?”, ”I hvor høj grad billiger De at en privat husholdning får udført sort arbejde af en privat person?” og ”I hvor høj grad billiger De at en privat husholdning får udført sort arbejde af et firma?”. Respondenterne er blevet bedt om at vurdere dette udsagn på en skala fra 1 til 10, hvor 1 betyder ”billiger slet ikke” mens 10 betyder ”billiger i høj grad”.

Kilde: SKATs interviewundersøgelse af skatteborgere foretaget i november og december 2008 og SKAT (2007).

Det ses i tabel 4, accepten af sort arbejde, hvor det udføres af en privat person, ligger markant højere end niveauet for billigelse af sort arbejde udført af et firma. På en skala fra 1 til 10, hvor 10 angiver den højeste accept, er niveauet på omkring 3,9-4,4 for køb af sort arbejde fra privat person og omkring 2,1-2,5 for køb af sort arbejde fra firma. Lavest ligger accepten af skattesnyd, som ligger mellem 1,8-2. En mulig årsag til denne niveauforskel kan være opfattelsen af at sort arbejde udført af et firma alt andet lige virker mere organiseret og dermed mere "ulovligt" end hvis det udføres af en privatperson.

Der ses ikke de store variationer på tværs af regionerne i accepten af sort arbejde udført af enten firma eller privatperson eller skattesnyd. Dog topper Sjælland med et gennemsnit på 2,5 mens Midtjylland udviser højst moral med et gennemsnit på 2,1. I 2006 var der mindre variation mellem regionerne.

Tabel 5 herunder viser i hvor høj grad borgerne acceptere køb af sort arbejde af henholdsvis privat person og firma fordelt på køn og alder. Igen accepterer kvinderne i mindre grad end mændene sort arbejde, hvilket også bekræfter billedet fra accept af skattesnyd.

Det ses, at for spørgsmålet omkring accept af køb af sort af arbejde af firma, er det igen de 18-29årige der topper med størst accept. Accepten ligger dog på samme niveau som ved den forrige undersøgelse.

De 40-49årige accepterer i noget mindre grad end tidligere at private får udført sort arbejde af et firma.

Tabel 5. Danskernes accept af sort arbejde købt af privat husholdning, fordelt på køn og alder i 2006 og 2008. Gennemsnit.

	Privat køber sort arbejde af privat		Privat køber sort arbejde af firma	
	2006	2008	2006	2008
Alle	4,2	4,0	2,4	2,3
Kvinder	4,0	4,0	2,2	2,1
Mænd	4,3	4,1	2,5	2,4
18-29	4,7	4,6	2,9	2,8
30-39	4,6	4,3	2,7	2,5
40-49	4,1	3,9	2,6	2,2
50-59	3,7	3,8	2,0	2,1
60-74	3,8	3,9	1,9	2,0

Anm: Spørgsmålene lød i let omskrevet form: "I hvor høj grad billiger De at en privat husholdning får udført sort arbejde af en privat person?" og "I hvor høj grad billiger De at en privat husholdning får udført sort arbejde af et firma?". Respondenterne er blevet bedt om at vurdere dette udsagn på en skala fra 1 til 10, hvor 1 betyder "billiger slet ikke" mens 10 betyder "billiger i høj grad".

Kilde: SKATs interviewundersøgelse af skatteborgere foretaget i november og december 2008 og SKAT (2007).

I tabel 6 nedenfor vises danskernes holdning til at et firma får udført sort arbejde. Det ses, at de danske skatteborgere i højere grad accepterer, at et firma får udført sort arbejde af en privat person frem for et andet firma. Samme billede sås i tabel 5, hvor forskellen dog er mere udtalt.

Det ses igen, at aldersgruppen med de 40-49årige i mindre grad accepterer sort arbejde i forhold til tidligere. Accepten falder således blandt de 40-49årige fra 2,2 til 1,9, mens den på spørgsmålet omkring firmaer der køber sort arbejde af et andet firma er faldet fra 1,9 til 1,7.

Alt tyder derfor på, at man generelt ser med mildere øjne på sort arbejde, så længe det sorte arbejde udføres af private personer, og ikke af egentlige firmaer.

Tabel 6. Danskernes holdning til spørgsmålene ” Et firma får udført sort arbejde af en privat person” og ” Et firma får udført sort arbejde af et andet firma” fordelt på køn og alder i 2006 og 2008. Gennemsnit.

	Firma køber sort arbejde af privat		Firma køber sort arbejde af firma	
	2006	2008	2006	2008
Alle	2,2	2,0	1,9	1,8
Kvinder	1,9	1,8	1,8	1,6
Mænd	2,4	2,2	2,0	1,9
18-29	2,7	2,8	2,3	2,4
30-39	2,4	2,3	2,0	2,0
40-49	2,2	1,9	1,9	1,7
50-59	1,9	1,9	1,6	1,6
60-74	1,9	1,7	1,7	1,5

Anm: Spørgsmålene lød i let omskrevet form: ”I hvor høj grad billiger De at et firma får udført sort arbejde af en privat person?” og ”I hvor høj grad billiger De at et firma får udført sort arbejde af et firma?”. Respondenterne er blevet bedt om at vurdere dette udsagn på en skala fra 1 til 10, hvor 1 betyder ”billiger slet ikke” mens 10 betyder ”billiger i høj grad”.

Kilde: SKATs interviewundersøgelse af skatteborgere foretaget i november og december 2008.

Tabel 7 herunder viser en procentfordeling af danskernes holdning til sort arbejde, både for borgerne set som samlet gruppe samt for de unge for sig. Skalaen der er benyttet, går fra 1 til 10, hvor 1 står for ”billiger slet ikke” og 10 står for ”billigere i høj grad”. Dvs. i tabel 7 indeholder den første og fjerde kolonne (billiger slet ikke) udelukkende de der på skalaen har svaret 1, mens den tredje og sjette kolonne (billiger i høj grad) udelukkende indeholder de der har svaret 10. Den anden og femte kolonne er dermed den resterende gruppe der således i nogen grad acceptere sort arbejde.

Tabel 7. Danskernes holdning til sort arbejde i 2008. I procent.

	Alle			18-29 år		
	Billiger slet ikke	Billiger i nogen grad	Billiger i høj grad	Billiger slet ikke	Billiger i nogen grad	Billiger i høj grad
Privat får udført sort arbejde af privat	26%	67%	7%	16%	76%	8%
Privat får udført sort arbejde af firma	60%	38%	2%	42%	55%	3%
Firma får udført sort arbejde af privat	67%	31%	2%	46%	50%	4%
Firma får udført sort arbejde af firma	74%	25%	1%	57%	40%	3%

Anm: Spørgsmålene lød i let omskrevet form: "I hvor høj grad billiger De at et firma får udført sort arbejde af en privat person?", "I hvor høj grad billiger De at et firma får udført sort arbejde af et firma?", "I hvor høj grad billiger De at en privat husholdning får udført sort arbejde af en privat person?" og "I hvor høj grad billiger De at en privat husholdning får udført sort arbejde af et firma?". Respondenterne er blevet bedt om at vurdere dette udsagn på en skala fra 1 til 10, hvor 1 betyder "billiger slet ikke" mens 10 betyder "billiger i høj grad".

Kilde: SKATs interviewundersøgelse af skatteborgere foretaget i november og december 2008.

Det fremgår af tabel 7, at danskerne i høj grad skelner mellem forskellige former for sort arbejde. Således accepterer danskerne i nogen grad sort arbejde (67 pct.) såfremt det foregår mellem private (vennetjenester, teenagebabysitting), mens sort arbejde mellem firmaer accepteres af langt færre (25 pct. accepterer i nogen grad, mens 1 pct. accepterer i høj grad). Ligeledes er det en fjerdedel der slet ikke accepterer sort arbejde mellem private, mens trefjerdedele slet ikke accepterer sort arbejde mellem firmaer.

Flere unge end den generelle befolkning accepterer i nogen grad sort arbejde. Således har 16 pct. af de unge svaret, at de slet ikke accepterer sort arbejde mellem private mens tallet for den generelle befolkning var på 26 pct. Sort arbejde mellem firmaer accepteres slet ikke af 57 pct. af de unge mod 74 pct. af den generelle befolkning.

Det vil sige, at lige så snart der er professionelle indblandet i sort arbejde, så falder accepten drastisk blandt danskerne, mens accepten af vernetjenester mellem private uden om skattevæsnet accepteres af langt flere.

Tabel 8 herunder viser pendanten til tabel 7 med data fra 2006. Tendensen er, at der er andelsmæssigt er flere der slet ikke vil acceptere sort arbejde i 2008 end i 2006. Dette gælder også for de unge mellem 18 og 29.

Tabel 8. Danskernes holdning til sort arbejde i 2006. I procent.

	Alle			18-29 år		
	Billiger slet ikke	Billiger i nogen grad	Billiger i høj grad	Billiger slet ikke	Billiger i nogen grad	Billiger i høj grad
Privat får udført sort arbejde af privat	24%	69%	7%	13%	81%	6%
Privat får udført sort arbejde af firma	56%	42%	2%	39%	59%	2%
Firma får udført sort arbejde af privat	61%	37%	2%	43%	56%	1%
Firma får udført sort arbejde af firma	70%	29%	1%	51%	48%	1%

Anm: Spørgsmålene lød i let omskrevet form: "I hvor høj grad billiger De at et firma får udført sort arbejde af en privat person?" og "I hvor høj grad billiger De at et firma får udført sort arbejde af et firma?". Respondenterne er blevet bedt om at vurdere dette udsagn på en skala fra 1 til 10, hvor 1 betyder "billiger slet ikke" mens 10 betyder "billiger i høj grad".

Kilde: SKAT (2007).

En antropologisk undersøgelse udført af Indsatskontoret i SKAT (SKAT 2009) bekræfter denne tendens; danskerne skelner i høj grad mellem de forskellige former for sort arbejde, og ser med mildere øjne på sort arbejde mellem private, frem for når der er firmaer indblandet i det.

Illegal handel med øl og sodavand

"Ingen adgang for dem der arbejder sort", og andre lignende slogans er en del af Fairplay-konceptet. Siden sidste borgerundersøgelse i 2006, er der gennemført i alt 4 landsdækkende kontrolaktioner (2 i 2007 og 2 i 2008), som alle har medført forskellige former for pressedækning. Derudover har SKAT i forbindelse med aktionerne kørt kampagner omkring Fairplay.

De landsdækkende Fairplayaktioner sigter mod restauranter, pizzerier, kiosker, bagere, byggepladser og lignende. Virksomhederne tjekkes for socialt bedrageri (dvs. om de ansatte modtager en form for offentlig ydelse samtidig med at de er ansat i virksomheden), opholds- og arbejdstilladelser samt regnskaber.

Udover de landsdækkende aktioner, har de forskellige skattecentre ligeledes i Fairplayregi kørt en række lokale initiativer, hvor brancherne er lokalbestemt efter relevans.

Tabel 9 herunder viser en oversigt over graden af accept i forbindelse med illegal handel med øl og sodavand.

Det ses, at samlet set er der ikke sket nogen ændringer i accepten af illegal handel med øl og sodavand. Fordelt på køn, ses det at kvinder i højere grad accepterer illegalt handel i forhold til tidligere, mens mænd i mindre grad accepterer. Stadig er det dog mændene der i højst grad accepterer illegal handel sammenlignet med kvinderne. Dermed nærmer kvinder og mænd sig hinanden rent holdningsmæssigt på spørgsmålet om illegal handel med øl og sodavand.

På aldersgrupperne konstateres der ikke de store ændringer i forhold til den forrige holdningsundersøgelse på borgere fra 2006. Enkelte aldersgruppers accept falder mens andre gruppers accept stiger, men ellers ligger de alle meget på niveau med resultaterne fra forrige undersøgelse. Det bør dog bemærkes, at de 18-29årige i langt højere grad end den øvrige befolkning accepterer illegal handel, hvilket også var billedet i 2006. I 2008 er denne tendens dog mere udtalt.

Tabel 9. Danskernes accept af illegal handel med øl og sodavand fordelt på køn og alder i 2006 og 2008. Gennemsnit.

	Salg af illegale øl og sodavand		Køb af illegal øl og sodavand	
	2006	2008	2006	2008
Alle	1,7	1,7	2,3	2,3
Kvinder	1,5	1,6	1,9	2,1
Mænd	2,0	1,8	2,6	2,4
18-29	2,6	2,7	3,6	3,8
30-39	1,9	1,8	2,6	2,5
40-49	1,7	1,7	2,2	2,3
50-59	1,4	1,6	1,8	2,0
60-74	1,4	1,3	1,7	1,6

Anm: Spørgsmålene lød i let omskrevet form: "I hvor høj grad billiger De at kiosker, grønthandlere mv. sælger øl og sodavand, som man formoder eller ved er indført uden om det danske moms- og afgiftssodavand?" og "I hvor høj grad billiger De køb af øl og sodavand, som man formoder eller ved er indført uden om det danske moms- og afgiftssystem?". Respondenterne er blevet bedt om at vurdere dette udsagn på en skala fra 1 til 10, hvor 1 betyder "billiger slet ikke" mens 10 betyder "billiger i høj grad".
Kilde: SKATs interviewundersøgelse af skatteborgere foretaget i november og december 2008 og SKAT (2007).

Årsager til skattesnyd og sort arbejde

Udover de mange holdninger til skattesnyd og sort arbejde, er det interessant at se hvad borgerne mener, årsagen er til at der overhovedet findes skattesnyd og sort arbejde.

Oplevelsen af både høj og lav regelefterlevelse er selvforstærkende. Derfor er det centralt for opretholdelsen af en høj regelefterlevelse, at skatteyderne oplever, at der ikke er mange som unddrager sig skat. Viden om hvad borgerne opfatter som årsager til skatteunddragelse, er derfor vigtig for SKAT. Denne viden kan skabe grundlag for at aflive eventuelle myter og SKAT kan samtidig i kampagner og indsatsarbejde spille på de strenge som resonerer med befolkningens tanker.

Tabel 10 herunder viser en oversigt over de årsager borgerne angiver til skattesnyd og sort arbejde. Det ses, at det fortsat er udsagnet om at skatterne er for

høje, som de fleste har svaret ”helt enig” eller ”enig” til. Dernæst kommer udsagnet om at solidariteten i samfundet er for lavt. Det er også disse to udsagn der i de to foregående undersøgelser har været topscoren som årsag til skattesnyd og sort arbejde.

Det udsagn som færrest angiver som værende årsag til skattesnyd og sort arbejde, er det at skatterne bruges på de forkerte ting. Dette udsagn har alle tre år været det der har trukket færrest ”enig”/”helt enig”-besvarelser, og kan dermed være et udtryk for en støtte til velfærdsstaten og det, at det koster penge at finansiere den.

Der er generelt en bevægelse tilbage til niveauet fra 2004-undersøgelsen. På det centrale spørgsmål omkring andres skatteunddragelse, ligger værdien dog fortsat godt under 2004-målingen. Spørgsmålet om fremtrædende personers skatteadfærd/normer kan muligvis være påvirket af finanskrisens afsløring af ledelsesmæssige svigt i finansverdenen, herunder den meget pressede historie om IT Factory og Stein Bagger.

Det er kritisk, at så mange vurderer, at troen på at alle andre snyder i skat som årsag til snyd. Bevidstheden om – eller troen på - at alle andre snyder kan retfærdiggøre at man selv snyder. Når knap halvdelen af danskerne tror der findes skattesnyd fordi alle andre snyder, kan det være et udtryk for en form for retfærdiggørelse af fænomenet (”når de andre snyder, kan jeg jo også ligeså godt snyde”). Og dette er naturligvis ikke en ønskværdig situation for SKAT. Denne opfattelse af at alle andre snyder, kunne måske ændres ved fremover at forsøge via pressen at fokusere på de mange der rent faktisk *ikke* snyder. På den måde ville befolkningen måske få en anden (den rigtige) opfattelse, nemlig at de fleste rent faktisk *ikke* snyder.

Tabel 10. Danskernes holdning til spørgsmålet, om hvorfor der findes skattesnyd og sort arbejde. Procentvis der har svaret ”enig” eller ”helt enig”. Procent svaret ”helt enig” eller ”enig”.

	2004	2006	2008
1. Skatterne er for høje	73	61	66
2. Solidariteten i samfundet er lav	62	58	63
3. Man tror alle andre snyder i skat eller arbejder sort	48	37	41
4. Personer i fremtrædende stillinger bryder med samfundets normer	43	35	46
5. Skatterne bruges på de forkerte ting	34	28	35

Anm: Spørgsmålet lød således: ”I hvilken udstrækning er du enig eller uenig i følgende udsagn om, hvorfor der findes skattesnyd og sort arbejde? Jeg vil bede dig anvende en skala fra 1 til 5, hvor 1 betyder ”helt uenig”, 2 betyder ”uenig”, 3 betyder ”hverken uenig eller enig”, 4 betyder ”enig” og 5 betyder ”helt enig””. Andelen angivet i tabellen er ekskl. de der har svaret ”ved ikke” og ”uoplyst”.

Kilde: SKATs interviewundersøgelse af skatteborgere foretaget i november og december 2008 og SKAT (2007).

Moralen blandt de unge

Ud fra tabel 3, 5, 6 og 7 ses det, at der er markant forskel på accepten af forskellige former for snyd for de unge på 18-29 år og resten af befolkningen. Der ses især store forskelle på spørgsmålet omkring køb af illegale øl og sodavand, som accepteres i langt højere grad af de unge end de øvrige aldersgrupper.

Også i forbindelse med køb af sort arbejde, har de unge en dårligere moral end resten af befolkningen.

De enkelte aldersgruppers opfattelse af årsager til skattesnyd og sort arbejde

Med udgangspunkt i disse betragtninger, er der i tabel 11 valgt at se på mulige årsager til skattesnyd fordelt på aldersgrupper. Det ses, at den yngste aldersgruppe adskiller sig fra øvrige aldersgrupper på 3 af de angivne årsager til skattesnyd/sort arbejde.

47 pct. af de 18-29årige mener, at lav solidaritet i samfundet er en årsag til skattesnyd og sort arbejde. Også blandt de 30-39årige vurderes denne årsag som plausibel i forhold til snyd. Blandt de øvrige aldersgrupper vurderer mellem 60 og 70 pct. derimod lav solidaritet som årsag til snyd. Det vil sige, at det er markant færre af de yngre der vurderer lav solidaritet som årsag til snyd.

Knap halvdelen (48 pct.) af de 18-29årige vurderer, at snyd skyldes at man tror alle andre snyder, mens denne andel for de øvrige aldersgrupper og alle aldersgrupper samlet set er på omkring 40 pct.

At personer i fremtrædende stillinger bryder med samfundets normer, vurderes af omkring en tredjedel af de 18-29årige (34 pct.) til at være årsag til skattesnyd og sort arbejde. Nogenlunde samme andel ses blandt de 30-39årige.

Blandt de øvrige aldersgrupper vurderer omkring halvdelen, at umoral blandt fremtrædende personer er årsag til skattesnyd.

På flere af de angivne årsager ses der en såkaldt "trappeeffekt" på tværs af aldersgrupper. Denne trappeeffekt ses ved at andelen, der erklærer sig enige i de forskellige udsagn, stiger med alderen.

I det ene tilfælde, ses der en forskel på hele 24 procentpoint mellem den yngste og den ældste aldersgruppe (lav solidaritet i samfundet).

Ved årsagen om at snyd skyldes fremtrædende personers brud med normer, ses der en forskel på 23 procentpoint mellem den yngste og den ældste aldersgruppe. På de øvrige årsager svinger andelen på tværs af aldersgrupper.

Tabel 11. Danskernes vurdering af årsager til skattesnyd/sort arbejde i 2008, fordelt på alder. Procent der har svaret "enig" eller "helt enig".

	Alle	18-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-74 år
1. Skatterne er for høje	66	68	64	65	64	69
2. Solidariteten i samfundet er lav	63	47	54	62	69	71
3. Man tror alle andre snyder i skat eller arbejder sort	41	48	39	40	39	42
4. Personer i fremtrædende stillinger bryder med samfundets normer	46	34	35	43	47	57
5. Skatterne bruges på de forkerte ting	35	30	35	33	35	40

Anm: Spørgsmålet lød således: "I hvilken udstrækning er du enig eller uenig i følgende udsagn om, hvorfor der findes skattesnyd og sort arbejde? Jeg vil bede dig anvende en skala fra 1 til 5, hvor 1 betyder "helt uenig", 2 betyder "uenig", 3 betyder "hverken uenig eller enig", 4 betyder "enig" og 5 betyder "helt enig". Andelen angivet i tabellen er ekskl. de der har svaret "ved ikke" og "uoplyst".

Kilde: SKATs interviewundersøgelse af skatteborgere foretaget i november og december 2008 og SKAT (2007).

Hvis man opdeler aldersgrupperne på køn, fremgår det, at det især er de yngre kvinder der mener at skattesnyd og sort arbejde skyldes at man tror at alle andre snyder (53 pct. af de 18-29årige kvinder og 43 pct. af de 18-29årige mænd).

De forskellige observationer der er gjort i forbindelse med de unge, peger i retning af at det ville være hensigtsmæssigt med en ny ombæring ungekampagner. Vi ved at de 18-29årige i højere grad accepterer skattesnyd, sort arbejde samt illegal handel med øl og sodavand. Derudover ved vi, at halvdelen af dem mener, at skattesnyd og sort arbejde skyldes troen på andres snyd og bedrag. Denne viden er vigtig at tage med i eventuelle kampagner rettet mod de unge. Tilsvarende viser det sig, at SKAT har en opgave i at synliggøre at skatteyderne langt overvejende er regelefterlevende. Vi skal ikke blot være synlige om at skattesnyd opda- ges.

Selve kampagnerne omhandler sort arbejde og skattesnyd, og er rettet direkte mod de 18-29årige. Dette betyder, at sikkert også mange af de yngste fra gruppen 30-39årige vil blive påvirket af kampagnerne.

Litteraturliste

Andersen, J. G. (1998), *Borgerne og lovene*

Clement, S. L. (2001), *Borgerne og lovene II*

Pedersen, S. (1999), Den sorte sektor i Danmark i 1998. *Nyt fra Rockwool Fondens Forskningsenhed. Marts 1999*

Pedersen, S. (2003), *The Shadow Economy in Germany, Great Britain and Scandinavia. A measurement based on questionnaire surveys*

Rockwool Fondens Forskningsenhed (2006), *Nyt fra Rockwool Fondens Forskningsenhed*

Rockwool Fondens Forskningsenhed (2005), *Black Activities in Germany in 2001 and 2004. A Comparison Based on Survey Data*, Lars P. Feld og Claus Larsen

Skatteverket. 2005. Fler ogillar skattefusk, i *Skatteverket informerar*, 1/2005

SKAT (2007), *Danskernes holdning til SKAT, skattesystemet og skattemoralen*.

SKAT (2009), *Køb af sort arbejde – en antropologisk analyse med udgangspunkt i privat sort rengøring*, Carsten Bendix & Ronnie Nielsen, SKAT, Indsatskontoret

Søren Pedersen (1997), Appendiks 1 i *Skyggeøkonomien i Vesteuropa. Målinger og resultater for udvalgte lande*. Arbejdsnotat nr. 11 fra Rockwool Fondens Forskningsenhed.

Told- og Skattestyrelsen (2005), *Danskernes skattemoral samt holdning til skattesystemet og skattevæsenet*.

Viby Mogensen, G. (1985), *Sort arbejde i Danmark*

Viby Mogensen, G. (1997), *Moral på skatteområdet. Danske erfaringer 1980-1997*

Viby Mogensen, G. 2003. *Skattesnyderiets historie. Udviklingen i underdeklARATIONEN i Danmark i 1900-tallet*, Doktordisputats ved Syddansk Universitet.